

PATRIA

A LA VERGE DE MONTSERRAT

*Vostre blau mantell es gran,
es més gran que l'estrellada;
puix ne sou Reyna gentil,
abrigáu la nostra Patria.*

*Vostre blau mantell es gran,
enmantelláu ses germanes,
á Valencia en son verger,
en sa mar l'Illa Daurada.*

*Vostre blau mantell es gran,
abrigáu tota la Espanya,
lo regne de vostre amor,
com un níuet sota l'ala.*

A BARCELONA ⁽¹⁾

*Barcelona, archivo de la cortesia,
albergue de los extranjeros, hospital
de los pobres, patria de los valien-
tes, venganza de los ofendidos, y co-
rrespondencia grata de firmes amis-
tades y en sitio y en belleza única.*

CERVANTES

Quan á la falda 't miro de Montjuich seguda,
m' apar vèuret als braços d' Alcides gegantí,
que per guardar sa filla del seu costat nascuda
en serra transformantse s' hagués quedat aquí.

Y al veure que traus sempre rocam de ses entranyes
per tos casals, que crexen com arbres ab sahó,
apar que diga á l' ona y al cel y á les montanyes:
¡Miráula; òs de mos òssos, s' es feta gran com jo!

Perque tes naus, que tornan ab ales d' oreneta,
vers Cap-del-Riu, en l' ombra no 's vajan á estellar,
ell alça tots los vespres un far ab sa má dreta
y per guiarles entra de peus dintre la mar.

La mar dorm á tes plantes besantles com vassalla
que escolta de tos llavis lo *còdich* de ses lleys,
y si li dius ¡arrera! fa lloch á ta muralla
com si Marquets y Llanzas encara 'n fossen reys.

Al náxer amazona, de mur te coronares,
mes prompte ta crexensa rompé l' estret cordó;
tres voltes te 'l cenyires, tres voltes lo trencares,
per sobre 'l clos de pedra saltant com un lleó.

¿Per què lligarte 'ls braços ab eix cinyell de torres?
no escau á una matrona la fxa dels infants;
més val que l' enderroques d' un colp de má y esborres;
¿muralls vols ciclòpees? Deu te les da més grans.

Deu te les da d' un rengle de cimes que 't coronan,
gegants de la marina dels de montanya al peu,
que fermes de l' un á l' altre les aspres mans se donan,
formant á tes espatlles un altre Pirineu.

Ab Montalegre encaxa Nou-pins; ab Finestrelles,
Olorde; ab Collserola, Carmel y Guinardong;
los llits dels rius que segan eix mur son les portelles;
Garraf, Sant Pere Martri y Mongat, los torreons.

L' alt Tibidabo, roure que sos plançons domina,
es la superba acrópolis que vetlla la ciutat;
l' agut Moncada, un ferro de llança gegantina
que una niçaga d' hèroes clavada allí ha deixat.

Els sian, ells, los térmens eterns de tos axamples;
dels rónechs murs á troços fésne present al mar,
ahont d' un port sens mida serán los braços amples
que 'l pugan ab sos boscos de naus empresonar.

Com tu devoran márgens y camps, y 's tornan pobles
los masos que 't rodejan, ciutats los pagesius,
com nines vers sa mare corrent á passos dobles;
¿á qui durán llurs aygues sinó á la mar, los rius?

Y crexes y t' escampas: quan la planicie 't manca
t' enfilas á les costes doblante á llur jayent;
en totes les que 't voltan un barri teu s' embranca,
que, onada sobre onada, tu amunt vas empenyent.

Geganta que tots braços avuy cap á les serres
extens, quan hi arribes demá, ¿donchs, què farás?
farás com eura immensa que, ja abrigant les terres,
puja á cenyir un arbre del bosch ab cada braç.

¿Veus á ponent exténdres un prat com d' esmeralda?
un altre Nil lo forma de ses arenas d' or,
ahont, si t' estreteja de Montjuich la falda,
podrían axamplarse tes tendes y ton cor.

Aquelles verdes ribes florides que 'l sol daura,
Sant Just Desvern que ombrejan los tarongers y pins,
de Valldoreix los boscos, de Hebron y de Valldaura,
texexen ta futura corona de jardins.

¿Y aqueix esbart de pobles que viuen en la costa?
son ninfes catalanes que 't venen á abraçar,
gavines blanquinoses que 'l vent del segle acosta
perque ab tes ales d' áliga les portes á volar.

La Murta, un jorn, la Verge del Port, la Bona-nova
serán tos temples, si ara lo niu de tos amors;
los Agudells, en blanca mudant sa verda roba,
abaxarán ses testes per ser tos miradors.

Junyits besar voldrían tos peus ab ses onades,
esclaus de ta grandesa, Besòs y Llobregat,
y ser de tos reductes troneres avançades
los pits de Catalunya, Montseny y Montserrat.

Llavors, llavors al témer que 'l vols per capsalera,
girant los ulls als Alpes lo Pirineu vehí
demanará, aixugantse la blanca cabellera,
si la París del Sena s' es trasplantada aquí.

—No, —respondrá ma pátria, —de mi y la mar es filla;
d' un bes de ses onades, com Venus, m' ha nascut;
perçó totes les aygues diguérenli pubilla,
perçó totes les terres pagárenli tribut.

Perçó da Duchs á Atenas y Comtes á Provenza,
y per bandera á Espanya un tros del seu penó;
perçó *ni un peix se veyá dintre la mar immensa*
que no dugués grabades les Barres d' Aragó.

Perçó fou sempre l' astre d' Orient per les Espanyes:
ab una má hi posava de Gutenberg lo flam,
carrils-de-ferro ab l' altra; y un fill de ses entranyes
fou qui primer va pendre per missatger lo llamp.—

Sos peus dintre l'escuma, sont front en ple mitg-dia,
miráula allá jayenta si n' es d' hermosa y gran;
apar, oh Catalunya, ton geni que somia
les glories que passaren, les glories que vindrán.

Miráula: santa Eulalia la abriga ab sa bandera,
sant Jordi la defensa del infernal dragó,
y guía, quan rescata catius, sa nau velera,
aparexent pe'ls ayres l' Estel de Cervelló.

La voltan de sos hèroes les bèliques imatges,
los Ataulfos, Jofres, Borrells y Berenguers,
Ramon lo de l' espasa, Ramon lo dels *Usatges*
y arrocegant sa túnica de dol los Fivallers.

Per Barcelona Balmes deixá del Ter les ribes
com áliga novella quan aixecava 'l vol;
en ella trau del marbre Campeny imatges vives,
y pasta en sa paleta Fortuny la llum del sol.

D' ací Roger de Llúria sortía, al vent de gloria
movent ses naus les ales com un esbart d' aucells;
jamay, jamay lluytaren sense cantar victoria;
sovint dugueren presos rosaris de vaixells.

Aquí Don Joan d' Austria les àncores aferra,
duhentli de Lepanto lloers; allí Colon,
tornant d' aquell viatge que duplicá la terra,
als peus dels Reys catòlics feu rodolar un món.

De Bellesguart li restan perfums; de les despulles
del rusch de Valldonzella, perfums y dolça mel;
entre tallers y fábriques té campanars y agulles,
com dits que entre boyrades de fum signan lo cel.

Com dos soldats que hi restan d' una legió romana,
té dues torres, guaytes del seu mural antich;
y, goç de presa vora son amo, la Dreçana
que per lladrar s' aixeca quan trona Montjuich.

Pla amunt se veu Pedralbes, hont s' ou la canticela
dels àngels de la terra pe'l cel aletejant;
y de Marvella vora l' espill, la Ciutadela,
per fer de jardinera ses armes trocejant.

Té á un cap Sant Pau, á l' altre Sant Pere de les Puelles,
Santa Maria estrella del mar, y la del Pí;
y entre exes flors li naxen del art gentils poncelles;
jamay tanta florida s' es vista en son jardí.

Mes ¡ay! com entre 'ls arbres del bosch la fulla d'eura,
lo cor s' aferra als temples y monuments més vells,
y, en hores de misteri, d' amants recorts s' hi abeura,
sentintlos com conversan y conversant ab ells.

De Sant Miquel, oh temple, que 'ls Angels construhiren,
anys há que jaus en terra dels hòmens oblidat,
y encara apar que 't cerquen y de dolor sospiren
les gòtiques imatges de Casa la Ciutat!

Ja que han perdut per sempre tan dolça companyia,
vegessen cara á cara Sant Just y Sant Pastor;
Santa Agata en sa hermosa capella somriuria;
en cel y en terra 'ls àngels se tenen tant amor!

Sant Jordi de la Audiencia vol veure Santa Clara;
l' antich Palau dels Comtes anyora 'l del Concell.
¡Oh! atèrra exa cortina de cases que separa
l' estatua de Don Jaume del seu real Tinell.

En mitg d' aquexa plaça, que no tindrà segona,
les tres Columnes d' Hèrcules quan mire 'l viatger
creurá veure les Gracies, per ferte de corona,
de braços enllaçades, dançant en ton verger.

Aplica á tos nous barris aqueix immens escayre,
vestigi de l' acrópolis que Roma te dexá;
per eix gran pòrtich dexa passar la llum y l' ayre,
la Creu res ha de témer d' un trípode pagá.

La Creu que allí Sant Jaume plantava há vint centuries,
domina com un cedre los arbres dels pays,
té nius y fruyts de vida, murmuris y canturies,
més pur tornant al Táber són *Hort del Paradís*.

Ab son mantell de pedra nuat ab gòtichs llaços
la abruga, alçant als núvol sos campanars la Seu,
y com si fos Don Jaume que axeca al cel los braços
apar que se 'n esbombe sa tronadora veu:

—Avant, ciutat dels Comtes, de riu á riu ja estesa,
avant, fins hont empenga ta nau l' Omnipotent:
t' han presa la corona, la mar no te l' han presa;
del mar ets reyna encara, ton ceptre es lo trident.

La mar, un día esclava del teu poder, te crida,
com dos portells obrinte Suez y Panamá:
quiscun ab tota una India rienta te convida,
ab l' Assia, les Amèriques, la terra y l' Océa.

La mar no te l' han presa, ni 'l pla, ni la montanya
que s' alça á tes espatlles per ferte de mantell,
ni eix cel que fora un día ma tenda de campanya,
ni eix sol que fora un dia faró del meu vaxell;

ni 'l geni, equexa estrella que 't guía, ni exes ales
l' industria y l' art, penyores d' un bell esdevenir,
ni aquexa dolça flayre de Caritat que exhalas,
ni aquexa fè... y un poble que creu no pot morir.

Ton cel té encara totes ses flors diamantines;
la pátria té sos héroes, ses lires los amors;
Clemencia Isaura encara de roses y englantines
fa cada primavera present als Trobadors.

Lo teu present espléndit es de nous temps aurora;
tot somiant fulleja lo llibre del passat;
trebálla, pensa, llúyta; mes créu, espéra y óra.
Qui enfonza ò alça 'ls pobles, es Deu que 'ls ha creat. —

LO PI DE LES TRES BRANQUES (2)

*Preguem que sia aqueix Pi
l' arbre sagrat de la pátria.*

Per hont baixa 'l Llobregat
dels Pirineus á la plana
don Guillerm de Monrodon
á trench de día devalla,
voltat de comtes y duchs
en ufanosa colcada.
De l' alta sella en l' arçó,
sobre arabesca gualdrapa,
séu en Jaume nostre rey;
no du més corona encara
que la de son cabell d' or
que algun ángel li ha dexada.
Lo tenia presoner

Narbona dins sa muralla:
 al vencedor de Muret
 Monrodon lo demanova,
 Monfort no li vol donar
 per gendre diu que se 'l guarda.
 Si serà son gendre ó no
 Monrodon ho diu al Papa;
 la resposta que li fa
 al vell Monfort no li agrada:
 —Que torne 'l Rey á Aragó
 y als Pirineus la seva áliga.—

Catalunya, aixeca 'l front,
 doble sol avuy t'aguayta,
 lo sol que 't surt á Orient
 y 'l que t' ix á tramontana.
 Lo que 't surt al Pirineu
 te vol donar una ullada,
 mes ell, infant de sis anys,
 no vol esser vist encara,
 ja 'l veurán á Lleyda prou
 davant la cort catalana.
 Abans d' arribar á Berga
 s' enfilan per la montanya,
 per entre Estela y Queralt
 de Campllonch envers la plana;

quan son al mitg de Campllonch
 la nit fosca es arribada.

Lo Campllonch té com un breg
 dues serres per barana,
 per coberta un bosch de pins
 verts tot l' any com l' esmeragda.
 Corona immensa de tots
 es una hermosa Pinassa,
 pinatells semblan los pins
 entorn de llur sobirana,
 geganta dels Pirineus
 que per sanch té rius de saba.
 Com una torra es son tronch
 que s' esbadía en tres branques
 com tres titans rabassuts
 que sobre 'ls núvols s' abraçan,
 per sostenir en lo cel
 una cúpula de rama,
 que fa ombra á tot lo pla
 com una nova montanya.

Don Jaume cau de genolls
 y en son èxtassis exclama:
 —Al Pare, Fill y Esperit

per tots los segles hosanna,
 tres persones y un sol Deu
 que aquí sa firma ha posada,
 com en l' arbre de Mambré
 hont Abraham reposava. —
 Fent lo senyal de la creu
 se recolza á la Pinassa,
 y la son del paradís
 á ses parpelles devalla.
 Don Guillem de Monrodon,
 que es son ángel de la guarda,
 l' abriga ab son gran escut
 hont vermellejan les Barres.
 Alça 'ls ulls al Infinit
 que ovira en sa tenda blava
 clavetejada d' estels
 y al cim la lluna minvanta.

En dolça contemplació
 lo sorpren lo bes de l' alba,
 al bes de l' alba y al seu
 don Jaume se desvetllava:
 —He somiat que era gran
 y d' un bell pays monarca,
 d' un bell pays com aqueix
 entre 'l mar y la montanya.
 Com eix Pi meravellós

mon regne posá tres branques,
 foren tres regnes en un,
 ma corona 'ls coronava. —
 Esbrinant somni tan dolç
 lo sol li dona á la cara
 y esporuguida á ponent
 la mitja lluna s' amaga.
 Lo somni del Rey infant
 lo vell templari l' acaba
 en extática oració
 espill de visió més clara.
 Veu Catalunya la gran
 ferse més gran y més ampla,
 robant als moros Valencia,
 prenentlos l' Illa Daurada.
 Unides veu á les tres
 com les tres cordes d' una arpa,
 les tres ninfes d' exa mar,
 d' aqueix jardí les tres Gracies.
 Mes al veure desvetllar
 lo lligador d' exa garba,
 profeta, al Conqueridor
 sols li diu exa paraula:
 —Preguem, que sols Deu es gran,
 los homens son ombra vana;
 preguem que sia aqueix Pi
 l' arbre sagrat de la pàtria. —

LO TEMPLE D' AUSA

Te plou del cel ò 't brota de la terra,
Ausona mia, eix Temple geganti?
¿Dins ta acrópolis magna que 's aterra,
decrèpit Castell d' Hèrcules,
qui dos mil anys te 'l ha estojat així?

Dels Pirineus, oh règula superba,
trobares tanmateix ton noble escut;
als peus del temple sant lo de Minerva,
de genollons en terra,
com en lo circh gladiador vençut.

Sentinelles robustes de la dea,
sis columnes guardavan lo portal;
damunt seu lo frontó com una idea
prenia la volada
vers orient de l' alba finestral.

Era talment una áliga romana
que, ab les ales esteses sobre Vich,
crida á beure les tribus de la plana,
guerreres y ferotges,
la sabiesa en eix gymnasi amich.

Grans camins á ses plantes confluían
com lo Gurri en les teves y 'l Meder;
de son encens los caminants s' umplian
é Ilerda, Ampurias, Tàrraco
respiravan olors de ton verger.

¿Quí 'l mur d' aquexa *cella* grandiosa
axecá sobre 'l *podium* de carreu?
¿Quí coroná la pilastra ayrosa
de capitells corintis?
¿Quí l' ara sacra coroná ab lo deu?

¿Fora Scipió qui 't fa ciutat romana
quan tot un mes de ferro t' ha cenyit?
ò bé, heralts de la pàtria catalana,
Indíbil y Mandoni,
d' independència al axecar lo crit?

¿Fora Cèssar, lo llamp de la victoria?
 ¿Fou Sertori, l' amor dels ausetants,
 qui aureola del carro de sa gloria,
 seguírenlo al sepulcre,
 dantse la mort ab ses matexes mans?

En exos escalons y exa muralla
 vindrían á esmolarhi los coltells
 la vespra de l' horríssima batalla,
 mentres lo gran pontifice
 dexava caure l' aspersion sobre ells.

L' endemà de la lluyta, les despulles
 cobrían lo *donarium* y arquitrau,
 com bosch que un altre maig vesteix de fulles
 y flors y encens y víctimes
 lo pronaos umplían y la nau.

Y triomfantes tes legions hi entravan
 entre victors y palmes y llorers;
 l' himne marcial tes filles entonavan,
 texint verdes corones
 y al front posantles dels germans guerrers.

¡Oh! de tos fills corona al que més t' ama,
 á Aulo Mevi del Ponto Vencedor,
 avuy que 'l temple de trofeus enrama,
 del ceptre de Mitridates,
 de son perpunt y sa corona d' or.

Ell voltará de márbrea galería
 ton *forum* espayós: tu aixecarás
 sa estàtua sobre son sepulcre un día
 y en lo teu cor de mare
 son nom en áurees lletres grabarás.

Mes lo segle tombá: lo sacrifici
 fumava un día de novembre trist;
 com trò s' ohí davant lo frontispici
 la veu de Paulo Sergi,
 ressó de vostra veu, oh Jesucrí.

«¡Idols d' argila, en nom de Deu, á fora!
 Es Deu qui fa rodar la creació;
 son temple es l' univers, son ull l' aurora;
 mes, com del seu sagrari,
 d' Ausona avuy vol pendre possessió.»

En son magnífich pedestal de marbre
 Minerva tremolã septadament;
 debategá lo temple com un arbre
 y á un vent serè que 's gira
 ses ones agitá la mar de gent.

Mes la llevar divina era plantada,
 no trigá á náxer, créxer y florir,
 y per regarla ab celestial rosada
 la sanch daren dos mártys,
 venint davant eix pòrtich á morir.

Quan les flames pujavan á les bromes,
 com seguint de ses ànimes lo vol,
 veyent son atri abandonat dels homes,
 Minerva caygué á terra
 y abrigá la ciutat un raig de sol.

Caygué l' ídol á troços, mes no 'l temple
 que de Moncada en lo Castell reclòs
 dirá al esdevenir que lo contemple:
 Sepulcre d' una dea,
 me prengué per breçol Jofre 'l Pelós.

LA PUNTAYRE

A D. JOSEPH FITER

Oh puntayres de la cōsta,
 lo treball al cel acosta
 y aqueix treball es sagrat;
 á vostra mareta juntes,
 vora la porta feu puntes,
 com la Verge us ha ensenyat.

Una orfaneta de pare
 vetllava á sa pobre mare
 que era malalta en son llit;
 assistintla nit y día,
 ha venut lo que tenia,
 fins ses trenes d' or brunyit.